

บทที่ 12

ตัวอย่าง การวิเคราะห์เนื้อหาวรรณกรรมร้อยกรอง

เรื่อง เสภาขุนช้างขุนแผน

ตอน พลายแก้วแต่งงานกับนางพิม

พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย

1. แก่นของเรื่อง (จุดมุ่งหมายของเรื่อง)

เพื่อใช้ขับเสภา ทำให้ผู้ฟังไม่เบื่อหน่าย และยังต้องการแสดงเรื่องราวของคนสมัยก่อน ผู้อ่านสามารถศึกษาความเป็นอยู่ ความเชื่อ และขนบธรรมเนียมประเพณีได้อย่างดี

2. เนื้อเรื่องย่อ (ความเดิม)

เป็นเรื่องของครอบครัว 3 ครอบครัว ครอบครัวที่ 1 คือ ครอบครัวขุนไกร พลายแก้วกับนางทองประศรี มีบุตรชายชื่อ พลายแก้ว ครอบครัวที่ 2 คือ ครอบครัวขุนศรีวิชัยกับนางเทพทอง เป็นครอบครัวที่มีฐานะดีถึงขั้นเป็นเศรษฐี มีบุตรชายชื่อ ช้าง ส่วนครอบครัวที่ 3 คือ ครอบครัวของพันศรโยธากับนางศรีประจัน มีลูกสาวชื่อ พิมพิลาไลย เด็กทั้ง 3 คน เล่นกันมาตั้งแต่เด็กเติบโตมาด้วยกันจนเป็นหนุ่มเป็นสาว พลายแก้วและขุนช้างต่างพอใจนางพิม แต่นางพิมนั้น ฟังพอใจ รักใคร่พลายแก้ว พลายแก้วจึงให้ผู้ใหญ่ไปสู่ขอเป็นที่มาของตอนที่จะได้เรียนต่อไปนี้ ส่วนขุนช้างเคยแต่งงานกับนางแก่นแก้ว แต่อยู่กันได้ไม่นานเมื่อขุนช้างรู้ว่านางพิมจะแต่งงานก็เสียใจมาก

เนื้อเรื่องย่อ (ตอนพลายแก้วแต่งงานกับนางพิม)

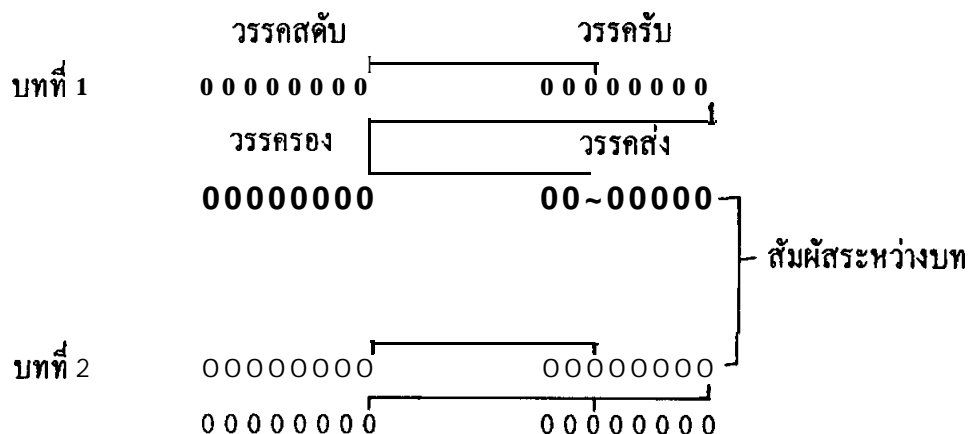
นางทองประศรี มารดาของพลายแก้ว ได้ปรึกษา ตาสน ตาเสา ขายมิ่ง ขายเม้า ให้ช่วยเป็นเจ้าแก่ไปสู่ขอนางพิมลูกสาวของนางศรีประจันให้กับพลายแก้ว เจ้าแก่ก็ตกลงรีบไปแต่งตัวแล้วก็ออกเดินทางมาที่บ้านนางศรีประจัน นางศรีประจันก็ออกมาต้อนรับจับคู่อย่างดี ทักทายถามสารทุกข์สุขดิบกันทั่วไป แล้วนางทองประศรีก็แจ้งว่าจะมาสู่ขอนางพิมให้พลายแก้ว นางศรีประจันก็ไม่ว่าอะไร ขอให้เป็นคนขยันทำมาหากินก็พอ นางศรีประจันก็ถามถึงลักษณะอุปนิสัยของพลายแก้ว เจ้าแก่ 4 คนก็บรรยายถึงลักษณะนิสัยของพลายแก้วโดยรับรองว่า เป็นคนดีแน่นอน และเล่าว่านางพิมเคยชอบใจ เมื่อครั้งพลายแก้วยังบวชเป็นสามเณรและได้เทศน์ให้ฟัง นางศรีประจันก็นึกได้ และก็มีอาการตกลงเรื่องของหมั้นและสินสอดกันคือเงิน 15 ชั่ง ขันหมากผ้าไหว้ ตำรับหนึ่งและเรือนหอ จากนั้นก็กำหนดวันแต่งงานคือ วันเสาร์ 9 ค่ำ เดือน 12 นางทองประศรีจึงรีบกลับไปแจ้งให้พลายแก้วทราบ

ต่างฝ่ายต่างจัดเตรียมข้าวของ เครื่องใช้ นางศรีประจันก็มานิมนต์พระที่วัดฝ่ายพลายแก้วก็เตรียมปลูกเรือนหอ โดยให้เพื่อนผู้ชายมาช่วยกันปลูกที่บ้านนางพิมกันอย่างครึกครื้น พอถึงวันงาน นางทองประศรีก็จัดขบวนขันหมากลงเรือไปยังบ้านนางพิม มีคนมากันขันหมากตามประเพณี จากนั้นนางทองประศรีก็ยกขันหมากขึ้นบ้านของนางศรีประจัน เจ้าแก่ก็ตรวจนับสินสอดทองหมั้นว่าครบหรือไม่ จากนั้นก็มีการเลี้ยงอาหารกันตามธรรมเนียม ฝ่ายพลายแก้วก็ให้คนไปเชิญขุนช้างมาเป็นเพื่อนเจ้าบ่าว ขุนช้างเสียใจมาก แต่ก็มาร่วมงาน พอได้ฤกษ์งามยามดีที่กำหนดไว้ สมภารก็สวมมงคลให้เข้าสู่พิธีแต่งงาน เมื่อพิธีเสร็จแล้วพลายแก้วก็ต้องนอนเฝ้าหอเป็นเวลา 3 วัน ส่วนนางศรีประจันก็อบรมสั่งสอน แนะนำวิธีการครองเรือน ก่อนที่จะพานางพิมไปส่งตัวเข้าหอ นางศรีประจันนำตัวนางพิมมาส่งให้พลายแก้ว พร้อมกับฝากฝังนางพิมไว้กับพลายแก้วให้ช่วยดูแลต่อไป

3. ศิลปะการแต่ง

3.1 รูปแบบของเรื่อง

เป็นการประพันธ์โดยใช้กลอนสุภาพหรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า กลอนแปด การขับเสภาคงเนื่องมาจากการเล่านิทาน คือ เล่านิทานฟังกันมานาน ๆ เข้าก็จืดจืดจึงมีคนคิดจะเล่าให้แปลกโดยแต่งเป็นบทกลอนให้คล้องกัน ใช้ขับเป็นลำนำ มักใช้รับขับเป็นจังหวะทำนองขับเสภาเรียบง่าย นักเรียนอาจเรียนขับเองได้ กลอนสุภาพหรือกลอนแปด บทหนึ่งมี 4 วรรค คือ วรรคสตับ วรรครับ วรรครองและวรรคส่ง แต่ละวรรคจะมี 7-9 คำ แต่ส่วนมากนิยม 8 คำ จึงได้ชื่อว่า กลอนแปดมีบังคับฉันทลักษณ์ตามแผนผังต่อไปนี้

3.2 กลวิธีการดำเนินเรื่องและผูกเรื่อง

- การตั้งชื่อเรื่อง ใช้ชื่อตัวละครตัวเด่นของเรื่อง คือ ชื่อขุนช้าง ขุนแผน และแบ่งเป็นตอน ๆ มาให้เรียนเกี่ยวกับประเพณีไทยในสมัยก่อน ตอนที่นำมาให้นักเรียนได้เรียนตอนนี้คือ ตอนพลายแก้วแต่งงานกับนางพิม ทำให้เกิดความรู้สึกอยากอ่านอยากทราบเนื้อหาว่า ประเพณีการแต่งงานเป็นอย่างไร

- การดำเนินเรื่อง รวดเร็ว เด่นตลอดเรื่อง บทสนทนาตอบโต้ของตัวละคร ก็คมคาย น่าติดตาม เป็นไปตามลำดับขั้นตอน เนื้อเรื่องบ่งบอกขั้นตอนของประเพณี การแต่งงานของคนไทยสมัยก่อนได้อย่างละเอียด และให้ความสนุกสนานเพลิดเพลิน ในบางตอนอีกด้วย

8.3 พฤติกรรมตัวละคร

ขุนแผน มีนิสัย

1. เป็นผู้มีความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณคือ มารดาของตนมาก
2. เป็นคนดีไม่ทำตัวเหลวไหล ไม่เล่นไฟ ไม่กินเหล้าเมาก็งูซา สุบผืน
3. เป็นคนฉลาด เคยบวชเรียนมามีวิชาอาคม

ขุนช้าง มีนิสัย อิจฉาขุนแผน (พลายแก้ว) แต่มีใจรักมั่นนางพิมคนเดียว **นางพิมพิลาไลย** มีใจรักยึดมั่นอยู่กับขุนแผน เชื่อฟังคำสั่งสอนของพ่อแม่ **นางศรีประจัน** มีความรักในตัวลูกชายคือ ขุนแผน เพราะไปขอนางพิมให้ ลูกชายได้เป็นฝั่งเป็นฝา มีความสุข

นางศรีประจัน มีความรักในตัวลูกสาว ไม่มีความโลภมากเพราะเรียกสินสอดแต่พอสมควรฐานะ

ตาสน ตาเสา ยายมิ่ง ยายแก้ว เป็นเพื่อนบ้านที่ดี อดส่ำห์ไปปิ่นเกล้าแกงของนางพิมให้พลายแก้ว และกล่าวขยอข่งว่าพลายแก้วเป็นคนดี มีความฉลาด

3.4 ฉากหรือบรรยากาศ บรรยากาศในงานแต่งงานจะมีการแห่ขันหมากกันอย่างครึกครื้น สนุกสนาน มีการนำสร้อยทอง เข็มขัดทอง เข็มขัดนาคมาขันขันหมากตามประเพณี มีผู้คนมาช่วยงานมากมาย พอได้ฤกษ์งามยามดีท่านสมภารก็สวมมงคลให้คู่บ่าวสาวให้เข้าสู่พิธีแต่งงาน

4. ศิลปะการใช้ถ้อยคำและสำนวนโวหาร

4.1 การใช้ถ้อยคำ เป็นถ้อยคำง่าย ๆ มีความหมายตรงตามตัว ไม่มีคำศัพท์ยากอ่านแล้วเข้าใจ

4.2 การใช้ถ้อยคำโวหาร แบบพรรณนาและบรรยายโวหาร มีการใช้คำสอน เตือนสติ ตัวอย่างเช่น

โอ้เจ้าพมนี้มนวลของแม่เอ๋ย	เจ้าไม่เคยให้ชายเสนาหา
รื้อยชังงฟังคำมารดา	นี่กูเคยของเจ้ามาแต่ก่อนแล้ว
รื้อยคนพันคนไม่คลใจ	จำเพาะเจาะได้เข้าพลายแก้ว
แม่เลี้ยงไว้มิให้อันใดแพว	แต่แนวไม้เปรี๊ยะหนึ่งไม่ต้องตัว
ครั้งเติบโตใหญ่จะไปเสียดอก	แม่วิตกอยู่ด้วยเจ้าจะเลี้ยงผัว
นวยขุกคำทำผิดแม่กิดกั่ว	อย่าทำชั่วชั้นเชิงให้ชายชัง
เนื้อเย็นจะเป็นซึ่งแม่เรือน	ทำให้เหมือนแม่สอนมาแต่หลัง
เข้านอกออกในให้ระวัง	ลูกนั่งนอนบบแก่สามี
อย่าหึงหวงจ้วงจายประจานเงิน	อย่าก่อเกิณก่อนผัวไม่พอที่
แม่เลี้ยงมาหวังจะให้ดี	จงเป็นศรีสวัสดิ์สุขทุกเวลา

นางศรีประจันพรรณนาถึงลูกสาวของตนแล้ว นางศรีประจันสอนนางพม
เรื่องการเป็นแม่ศรีเรือน ให้ปรนนิบัติสามี ให้ทำตัวดี ๆ สมกับเป็นเมีย อย่าหึงหวงจน
เกินงามจะได้ด้วยกันอย่างมีความสุข

4.3 การใช้บทเปรียบเทียบ

1. เปรียบเทียบเกินจริง ตัวอย่างเช่น

เขาพากันเมตตาคัดอันรับไหว	ยกเรือนให้อาศัยอยู่
ยากยับอับจนเป็นพื้นรู้	อุตสำหรับสู้นกแฝกแบกหน้ามา
จะขอพันธุ์ฟักแฟงแตงน้ำเต้า	ที่ออเจ้าไปปลูกในไร่ข้า
ทั้งอัดคัดขัดสนจนเงินตรา	จะมาขอออกแก้วให้ช่วงใช้
อยู่รองเท่านั้นเภาว่าเกือกหนัง	ไม่เชื่อฟังก็จะหาประกันให้
ได้บักบันมาถึงเรือนอย่าเบือนไป	จะได้หรือไม่ได้ให้ว่ามา

นางทองประศรีมาขอลูกสาวนางศรีประจันให้ลูกของตนเอง แต่ได้พูดเปรียบเทียบว่า จะขอพันธุ์ฟักแฟงแดงน้ำดำ ซึ่งหมายถึงตัวลูกสาวของนางศรีประจันคือ นางพิมนั่นเอง แล้วยังเปรียบลูกชายของคนว่า ถ้านางศรีประจันได้หลายแก้วไปเป็นเขยจะเรียกใช้อย่างไรก็ได้

2. เปรียบเทียบเป็นอุปมาอุปไมย ตัวอย่างเช่น

สมภารได้ฟังก็ตอบไป
เมื่อปีกลายฤดูได้เห็นมันมา
ผูกจับบึงที่ขึงอยู่ในวัด
ฤดูเอาไม้เท้าง่ามไล่ตามแทง
ไม่เห็นหน้าสองปีมีผิว
สีกายยาก็คล้ายลงครันครัน

มันมีผิวได้แล้วหรือหว่า
ยังอาบน้ำแก้ม้ำตาแดงแดง
มันหักคัตตันไม้ไผ่ยื้อแย่ง
เกลียดหน้าหน้าดำแข่งอยู่ทุกวัน
เร่งคิดถึงตัวเถิดเราท่าน
มันก็แก่ด้วยกันแล้วสีกา ฯ

เป็นการเปรียบเทียบและกล่าวอย่างเอ็นดูว่า ฟังจะเห็นเมื่อไม่นาน ยังแก้ม้ำอาบน้ำผูกจับบึงขึงเล่นอยู่เลยก็จะมีผิวมีเยามีเรือนกันแล้ว พอเราแก่ลงเด็กก็เริ่มเป็นหนุ่มเป็นสาวแต่งงานได้แล้ว เป็นการเปรียบเทียบเห็นเมื่อครั้งโน้นหลายปีและมาเห็นครั้งนี้ว่าฟังจะเห็นเมื่อปีกลาย เป็นการพูดเชิงอุปมาอุปไมย

5. รสวรรณคดีหรือลีลาของกลอน

5.1 เสาวรถณี (บทชมความงาม) ตัวอย่างเช่น

ครั้นพระสุริยาเวลาบ่าย
ลงเรือพร้อมกันมิทันนาน
กับเพื่อนบ่าวก็ก้าวขึ้นบนหอ

พลายแก้วย่างกรายมาจากบ้าน
รับมายังบ้านศรีประจัน
พระมารอสาวคมนตรีสำรวมมัน

เพื่อนสาวเข้าห้องล้อมกัน
นั่งลงตรงหน้าท่านสมภาร
ขุนช้างเห็นพิมกระหึ่มใจ
หยิบพานมาว่าจะกินหมาก
เคี้ยวเล่น ไปไปได้แต่พลู

ออกจากเรื่อนนั้นมาทันใด
แล้วท่านจึงส่งมงคลให้
ตะลึงไปตาเพ่งเขม็งดู
มันผิปกปากส่งไพล่ไปรู่หู
เพื่อนบ่าวเขารู้หัวเราะฮา

พอได้เวลาขบวนแห่ขันหมากที่ลงเรือมาก็มาถึงบ้านนางศรีประจัน เพื่อนเจ้าสาวก็ห้อมล้อมตัวนางพิมออกมาจากห้อง เพราะพระมารอทำพิธีอยู่ ส่วนขุนช้างพอเห็นนางพิมใส่ชุดและแต่งตัวสวยดูเด่นเป็นสง่าก็คิดในใจว่า นางพิมสวยเหลือเกิน ถึงขนาดเพ่งพินิจพิจารณาดูตาไม่กระพริบทำอะไรผิด ๆ ถูก ๆ ถึงกับหยิบหมากมาจะกินหยิบ ไปใส่รู่หูแทน

5.2 นารีปราโมทย์ (บทเกี่ยว ฝากรัก) ในบทนี้ไม่มี

5.3 พิโรธาทัง (บทโกรธ ตัดพ้อ ประชดประชัน เลียดสี) ตัวอย่างเช่น

ศรีประจันเปิดหน้าต่างพลางแลมา
อินันอายนี้อีจี้ครอก
บ่าวกลัวตัวสั้นลงบันได
แล้วเอาเสื่อสาคมาลาดปู
มานั่งล้อมพร้อมหน้าพูดจากัน
ตุนีกสงสารอทองประศรี
รูปร่างซูบซีดลงผิคนัก
เมื่อเป็นโทษท่าน โกรธให้ฆ่าตัว
กับลูกชายหายไปอยู่แห่งใด
เดี๋ยวนี้สุขทุกข์อย่างไรหนอ
หรือขัดสนจนใจด้วยภัยพาล

เห็นแล้วเรียกข้าค่าอิงไป
แขกมาหาบอกแก่กูไม่
วังใจว่มารับขึ้นเรือนพลัน
หมากพลูใส่เชี่ยนขมิ้มมัน
ศรีประจันปราศรัยทลายทัก
จากกันไปหลายปีดีดัก
หัวหงอกพินหักดูหนักไป
ครั้งนั้นตัวออกเจ้าไปอยู่ไหน
สิบเอ็ดปีแล้วจึงได้มาพบพาน
พอทำมาหากินเป็นถิ่นฐาน
ที่มำบ้านตุนี้ด้วยเหตุใด

นางศรีประจันเปิดหน้าต่างเห็นนางทองประศรีมา ก็ร้องตะโกนคำไอ้พวกขี้ข้า
ทั้งหลายว่ามีแขกมาหาทำไมไม่มาบอก พวกบ่าวกัณฑ์จวนตัวสั้น ก็รีบจัดแจงเตรียมข้าว
ของต้อนรับนางทองประศรี และนางศรีประจันก็ถามสารทุกข์สุขดิบซึ่งกันและกันว่า
เป็นอย่างไรบ้าง

5.4 ฉัศตปังกพิสัย (บทโคลก คร่ำครวญ) ตัวอย่างเช่น

ขุนช้างได้ฟังอายไไทยว่า	ดั่งใครเอาดาบผ่ากระบาลหัว
เสียดายพิมผูกพันใจสั้นรั้ว	น้ำตารั่วหันหน้าเข้าฝาบัง
ไอ้อ่านิจจาแก้วตาพี่	ครั้งนี้เห็นไม่ได้ตั้งใจหวัง
คงจะพรากเพียรไปมิได้ฟัง	ถึงเป็นเมียก็ช่างมันประไร
คิดแล้วอาบน้ำนุ่งผ้า	ยกทองของพระยาละครให้
ห่มสำนปักทองเยื้องย่องไป	บ่าวไพร่ตามหลังสะพรั่งมา
ครั้งถึงที่อยู่เจ้าพลายแก้ว	เพื่อนบ่าวมาแล้วนั่งพร้อมหน้า
จึงชวนกันนั่งรินกินสุรา	เมามายพุดจากันอิงไป
เจ้าพลายแก้วจึงว่าเจ้าเกลอเฮ้ย	อย่าถือเลยที่นางพิมเรารักใคร่
รู้ว่าเป็นเมียเอ็งกูเกรงใจ	เอ็นดูเถิดจงให้เสียแก่เรา
ขุนช้างฟังว่าทำหน้าเก้อ	นิจจาเกลอดอกหาไม้ไม่ให้เจ้า
แม่นเอ็งไม่รักกูจักเอา	ว่าแล้วกินเหล้าเมาสำราญ ๆ

เป็นการเสรำโคลก คร่ำครวญ รำพึงรำพันของขุนช้างถึงกับใจสั้นแล้วร้องไห้
ออกมาด้วยความเสียใจ แล้วคิดว่า แม่พิมเปรียบได้ดั่งแก้วตาพี่ ครั้งนี้คงจะไม่ได้ตั้งใจ
หวัง ถึงจะมีความพยายามอย่างไร น้องพิมคงไม่ฟัง คิดอีกที่ถึงเป็นเมียก็ช่างไม่เห็น
เป็นไร ขุนช้างคิดปลอบใจตัวเอง แล้วจัดแจงแต่งตัวใส่ทองหยองเพื่อไปร่วมงาน
เพื่อนบ่าวมาทันพร้อมหน้าต่างชวนกันกินสุรากันอย่างเมามาย พลายแก้วจึงปลอบใจ
เพื่อนคือขุนช้างว่า อย่าโกรธเคืองถือสาเลยที่เรารักกัน ขุนช้างก็ทำหน้าที่ไม่รู้ไม่ชี้ แล้ว
บอกว่านี่เห็นเป็นเพื่อนนะไม่จั้นไม่ให้หรอก แล้วถ้าเอ็งไม่รักแล้ว ขุนช้างก็บอกว่ากูจะ
เอานางพิมไปเลี้ยงเอง นี่เป็นความคิดของขุนช้างที่ยังมีใจหลงรักนางพิมอยู่เสมอ

6. ข้อคิดจากเรื่อง

- 6.1 สิ่งสำคัญของผู้ที่มาเป็นผู้นำครอบครัว คือ ต้องขยันและรู้จักทำมาหากิน แม้จะยากจน แต่หากมีความขยัน อดทน ก็จะสร้างฐานะความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น
- 6.2 เกิดเป็นหญิงต้องรู้จักการวางตัว รู้จักหน้าที่ของภรรยาเป็นแม่ศรีเรือน
- 6.3 ผู้เป็นแม่ย่อมรักและหวังดีต่อลูกเสมอ
- 6.4 คนไทยในสมัยโบราณ มีความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์มาก ที่ยังเห็นมีมาจนทุกวันนี้ คือ ความเชื่อเรื่องฤกษ์ยาม
- 6.5 การจะทำสิ่งใดก็ตามขนบธรรมเนียมประเพณี ไม่ควรฝ่าฝืน

7. ทักษะของผู้เขียน

1. ผู้เขียนเรื่องเสภาขุนช้างขุนแผน ตอนพลายแก้วแต่งงานกับนางพิม เพื่อต้องการให้ทราบถึงขนบธรรมเนียมประเพณีการแต่งงานว่าตามชั้นตอนเป็นอย่างไร
2. อ่านเรื่องนี้จบแล้วสะท้อนให้เห็นถึงปัจจุบันคือ การแต่งงานสมัยก่อนกับสมัยปัจจุบันแตกต่างกันมาก คือ สมัยปัจจุบันเป็นการแต่งงานเอาหน้าเอาตา เป็นการค่าน้ำพริกละลายแม่น้ำ บางทีแต่งเสร็จต้องมาหาเงินใช้หนี้ บางคู่จัดงานแต่งงานใหญ่โตมโหฬารแต่ยังไม่ทันไร ก็เลิกลากันแล้ว ดังคำโบราณว่า อยู่กันยังไม่ทันกัน หม้อข้าวคำก็เลิกลากันไปแล้ว

8. ความรู้หรือคุณค่าของเรื่อง

8.1 ด้านภาษา คุณค่าด้านการใช้ถ้อยคำสำนวนที่ไพเราะคมคายอ่านแล้วทำให้เกิดความเพลิดเพลิน และบางตอนก็แทรกอารมณ์ขันไว้ด้วย ทำให้นักเรียนได้เห็นตัวอย่างการใช้ภาษาได้อย่างชัดเจน การเล่นคำของบทกลอนมีความสอดคล้องฟังแล้วสละสลวยรื่นหูดี

8.2 ด้านศาสนา คือ คนไทยจะเชื่อเรื่องฤกษ์ยามเวลาจะมีประเพณีการแต่งงานและฤกษ์ยามการสร้างเรือนหอ เช่น การยกเสาเอก นิมนต์พระมาเจิมเสาเอกเพื่อตั้งเสาเอกเป็นสิริมงคลกับบ้านเรือนและผู้อยู่อาศัย และดูฤกษ์ยามงานแต่ง ก็จะไปหาพระที่วัดให้ช่วยดูฤกษ์ยามงานแต่งงาน นิมนต์พระมาสวมมงคลแก่บ่าวสาวที่บ้านเพื่อทำพิธีต่อไป

8.3 ด้านสังคม สะท้อนให้เห็นว่า ในสมัยก่อนจะเห็นได้ว่าเวลามีครอบครัวฝ่ายชายจะต้องดูแลฝ่ายหญิงทำมาหากินเลี้ยงครอบครัว ส่วนฝ่ายหญิงก็จะเป็นแม่ศรีเรือนอยู่บ้านหุงหาอาหาร ทำกับข้าว ดูแลบ้านเรือน เวลามีลูกก็เลี้ยงลูกอยู่กับบ้าน

8.4 ด้านวัฒนธรรม จะเห็นได้ว่า วัฒนธรรมการแต่งกายสมัยก่อนเวลาอยู่บ้านใส่ผ้าถุงโจงกระเบน มีผ้าแนบอก และเวลาออกนอกบ้านไปไหนมาไหนก็จะสวมเสื้อแขนยาวแล้วห่มผ้าสไบ นุ่งโจงกระเบน แล้วแต่งตัวให้สมหน้าสมตา ให้ดูดีมีสง่า ส่วนชุดที่ใส่ในงานแต่งงานก็จะเป็นชุดไทย มาจนถึงทุกวันนี้ก็ยังเป็นชุดไทยอยู่ อาจจะมีการประยุกต์ให้เหมาะสมทันสมัยบ้างแต่ก็ยังคงแบบไว้เป็นชุดไทยที่สวยงาม เพราะชุดไทยเป็นชุดที่มีเอกลักษณ์ประจำชาติที่สวยงามที่สุด จะสังเกตเห็นว่า ปัจจุบันนี้เราจะไม่แต่งกายชุดไทยกันแล้วเพราะประเทศชาติเริ่มพัฒนาขึ้นเป็นแบบสากล แต่เราจะเห็นคู่บ่าวสาวแต่งชุดไทยอย่างสวยงาม ครบองค์ทรงเครื่องก็ประเพณีงานแต่งงานเป็นส่วนใหญ่ในปัจจุบันนี้

8.5 ค่านิยม จะสังเกตเห็นได้ว่า ประเพณีการแต่งงานเป็นค่านิยมสืบทอดกันมานานมาก ที่สำคัญก็คือ การสู่ขอเจ้าสาวให้ถูกต้องตามประเพณี และมีสินสอดทองหมั้น ตั้งขบวนแห่ขันหมาก ให้ครบขั้นตอนของงานแต่งงาน และในเรื่องงาน

แต่งงานนี้ก็จะสังเกตได้ว่า ถ้าบ้านใครมีการจัดงานแต่งงานขึ้น จะมีญาติพี่น้อง เพื่อนบ้านมาช่วยงานของเรา คราวหน้าบ้านใครมีงานเราก็ไปช่วยตอบแทนเช่นกัน ดังสุภาษิตคำพังเพยว่า น้ำพึ่งเรือเสือพึ่งป่า แปลว่า พึ่งพาอาศัยกัน ส่วนทางฝ่ายเจ้าภาพทั้งสองฝ่ายก็จะทุ่มเทจัดงานอย่างเต็มที่เพื่อให้ผู้มาร่วมงานประทับใจและเป็นหน้าเป็นตาเจ้าภาพด้วย และที่สังเกตเห็นกันเป็นประจำทุกงาน ญาติพี่น้องเพื่อนบ้านเวลาจะไปร่วมงานกันแต่ละทีก็จะแต่งตัวกันสวยงาม ใส่เครื่องประดับ สร้อยคอ ทองหยอง เพื่อประดับบารมีของตน

9. ข้อบกพร่องของเรื่อง

ในเสภาขุนช้างขุนแผน ตอนพลายแก้วแต่งงานกับนางพิม ตั้งแต่เริ่มเรื่องและดำเนินเรื่องจนจบส่วนใหญ่แล้วไม่มีข้อบกพร่องของเรื่อง จะมีนิคหน้อยตรงชื่อของตัวละครของเรื่องก็คือ ขุนแผน ตัวละครขุนแผนมีชื่อจริงว่า พลายแก้ว หรือเรียกสั้น ๆ ว่า แก้ว สำหรับนักเรียนที่ฟังเรียนเรื่องนี้อาจจะเกิดการสับสนว่า ขุนแผน กับ พลายแก้ว เป็นใคร เป็นคนเดียวกันหรือเปล่า ครูผู้สอนต้องบอกกับนักเรียนว่า ขุนแผนมีชื่อจริงว่า พลายแก้ว ส่วนชื่อขุนแผนนั้นได้รับยศศักดิ์เป็นขุนแผน เด็กนักเรียนก็จะเข้าใจได้อย่างดีขึ้น และชื่อของนางพิมพิลาไลย หรือใคร ๆ เรียกแม่พิมสั้น ๆ นักเรียนบางคนอาจจะเคยได้ฟังและได้ยินมาว่า นางวันทอง เด็กนักเรียนบางคนอาจสงสัยว่า นางพิมพิลาไลยกับนางวันทองเป็นคนเดียวกันหรือเปล่า ครูผู้สอนควรอธิบายให้นักเรียนเข้าใจว่าเป็นคนเดียวกัน แต่เริ่มเดิมทีชื่อว่า นางพิมพิลาไลย แต่ตอนเด็กเป็นคนขี้โรคชอบป่วยบ่อย ๆ ตามภาษาคนโบราณจะนิยมให้เปลี่ยนชื่อเพื่อให้หายเจ็บหายไข้ พ่อแม่ของนางพิมพิลาไลยจึงเปลี่ยนเป็นชื่อวันทอง ก็หายเจ็บไข้ แต่ก็ยังคงเรียกว่า แม่พิม หรือ นางพิม เป็นชื่อเรียกเล่น ๆ กันอยู่ เด็กนักเรียนก็จะเข้าใจมากขึ้น

สรุป

การวิเคราะห์เรื่องเสภาขุนช้างขุนแผนตอนพลายแก้วแต่งงานกับนางพิม สามารถวิเคราะห์ได้ครบทั้ง 9 หัวข้อ เพราะในบทร้อยกรองมีจุดที่สามารถดึงและนำมาวิเคราะห์ได้หลายจุด ในเรื่องเสภาขุนช้างขุนแผน มีจุดเดียวที่ไม่พบในการวิเคราะห์คือ บทนารีปราโมทย์ (บทเกี้ยว ผากรัก) จะมีก็แต่นางศรีประจันแม่ของนางพิมฝากบุตรที่รักไว้ให้ขุนแผนเลี้ยงดูตอนที่แต่งงานแล้ว เรื่องเสภาขุนช้าง ขุนแผน ตอนพลายแก้วแต่งงานกับนางพิม ได้ดำเนินเรื่องโดยตัวเด่นของเรื่องคือ ขุนแผน (พลายแก้ว) แต่งงานกับนางพิมพิลาไลยและกล่าวถึงนางทองประศรีมาสู่ขอลูกสาวของนางศรีประจัน โดยมีเจ้าแก้วคือ ตาสน ตาเสา ยายมิ่ง ยายมั่ว ไปขออุกฤษ์ดูยามงานแต่งจากท่านสมภารและมาทำพิธีสวมมงคลให้ที่บ้าน ขุนช้างก็มาร่วมงานแต่งงานด้วย และเพื่อนบ้านเพื่อนสาวเพื่อนบ้านที่มาร่วมในงาน ในเรื่องเสภาขุนช้าง ขุนแผน ตอนพลายแก้วแต่งงานกับนางพิม ได้กล่าวถึงตัวละครดังที่กล่าวมาทั้งหมดนี้

ตัวอย่าง การวิเคราะห์เนื้อหาวรรณกรรมร้อยแก้ว

เรื่อง สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช

พระยาปริยัติธรรมธาดา

1. แก่นของเรื่อง

เพื่อให้ทราบประวัติบุคคลสำคัญซึ่งเป็นบรรพชิต มีความอดทนต่อความยากลำบาก มีความขยันหมั่นเพียรศึกษาหาความรู้ และเมื่อได้มีความเจริญก้าวหน้าแล้วมิได้ลืมบ้านเกิดเมืองนอนของตน ได้กลับไปทำนุบำรุงท้องถิ่นเดิมของตน

2. เนื้อเรื่องย่อ

ในรัชกาลสมเด็จพระเจ้าบรมโกศ สมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย ที่บ้านหนองหว้า เมืองเพชรบุรี มีเด็กชายคนหนึ่งชื่อเดิมไม่ปรากฏ เป็นกำพร้า บิดา มารดา อาศัยอยู่กับพี่สาว เมื่ออายุ 7-10 ขวบ พี่สาวตีเพราะตำข้าวหก จึงหนีออกจากบ้านเร่ร่อนไปเที่ยวเล่นกับหมู่เด็กอื่น ๆ

เด็กเพชรหรือใจเพชรผู้นี้อดอยากอาหาร วันหนึ่งเล่นน้ำอยู่หน้าวัดใหญ่ เมืองเพชรบุรี พบเปลือกแดงโมลอยน้ำมา จึงคว้าแล้วตำลงไปเคี้ยวกิน ด้วยความอายเด็กอื่นตั้งแต่นั้นมาเพื่อน ๆ พากันเรียกว่า เด็กเพชรกินเปลือกแดงโม

เด็กเพชรคลุกคลีอยู่กับเด็กวัดใหญ่อยู่เป็นเวลาหลายวัน จนวันหนึ่งมานอนค้างที่วัด คืนนั้นเจ้าอาวาสวัดใหญ่ฝันว่า ช้างเผือกเข้ามาแทงพระไตรปิฎก ท่านก็ได้ทราบจากตำราทำนายฝันว่า จะมีคนสำคัญมาหา เมื่อทราบว่า เด็กแดงโมเข้ามาอาศัยในวัดเจ้าอาวาสก็ชวนให้อยู่ด้วย และปล่อยให้อยู่กับวัดเป็นเวลาพอควร แล้วจึงให้เด็ก

แดงโหมลงมืออ่านหนังสือ เด็กแดงโหมเป็นผู้มีไหวพริบสามารถอ่านหนังสือปฐม ก กา และหนังสือเรื่องพระมาลัยได้ โดยไม่ต้องมีใครสอน เพราะสังเกตได้จากการเรียนของเพื่อนเด็กวัดมาก่อน เจ้าอาวาสจึงจัดให้เด็กแดงโหมบวชเณร ผูกหัดเทศน์ และเรียนภาษาบาลี ครั้งหนึ่งไปเทศน์แทนเจ้าอาวาสสามารถเทศน์ได้ดีเป็นที่น่าพอใจของเจ้าเมืองเพชรบุรีมาก

สามเณรแดงโหมศึกษาพระปริยัติธรรมจนสิ้นความรู้ของอาจารย์ต่าง ๆ ในเมืองเพชรบุรี เจ้าอาวาสจึงพาสามเณรไปศึกษาต่อที่วัดสำคัญในเมืองกรุงศรีอยุธยา ได้เรียนพระไตรปิฎก จนจบได้เป็นเปรียญ และอุปสมบทเป็นพระภิกษุ มีชื่อเสียงจนถึงพระเจ้าแผ่นดินโปรดเกล้า ฯ ให้เป็นพระอาจารย์ของพระราชกุมาร เมื่อศิษย์ได้สวดยราชย์เป็นกษัตริย์ ได้พระราชทานสมณศักดิ์ที่พระราชาคณะแก่พระอาจารย์แดงโหม เรียกภายหลังว่า สมเด็จพระเจ้าแดงโหม

สมเด็จพระเจ้าแดงโหมเป็นผู้ที่มีความกตัญญูต่อบ้านเกิดเมืองนอน ต่อมาจึงได้ถวายลาพระเจ้าแผ่นดิน กลับไปบูรณปฏิสังขรณ์วัดใหญ่ที่ท่านเคยพำนักมาก่อน และพระเจ้าแผ่นดินยังโปรดเกล้า ฯ พระราชทานตัวไม้ซึ่งเป็นท้องพระโรง ไปสร้างเป็นศาลาการเปรียญ

ที่วัดใหญ่สมเด็จพระเจ้าแดงโหมได้หล่อรูปของท่านไว้ตามรูปหุ่นที่จินชราผู้มีฝีมือปั้นให้ ของสำคัญอีกอย่างหนึ่งที่ยังเหลืออยู่ของสมเด็จพระเจ้าแดงโหม คือ ฝาบาตรมุก ท่านเป็นคนรูปร่างปานกลาง ไม่เล็กใหญ่ ก่อนข้างสูงปากแหลม วัดที่ท่านปฏิสังขรณ์ นอกจากวัดใหญ่แล้วยังมีที่วัดหนองหว้า ซึ่งอยู่ในตำบลที่ท่านเกิด สมเด็จพระเจ้าแดงโหมมรณภาพขณะรับหน้าที่ดูแลการสร้างและบูรณะพระพุทธบาทสระบุรี

3. ศิลปะการแต่ง

3.1 รูปแบบของเรื่อง

แต่งด้วยร้อยแก้วในลักษณะตำนาน แก่โครงเรื่องเป็นเรื่องจริงที่เล่าต่อกันมาและจัดพิมพ์ไว้ในหนังสือ

รูปแบบของเรื่องนี้เหมาะสมกับเนื้อหา เพราะผู้แต่งได้ใช้ร้อยแก้วในการเล่าเรื่อง หากใช้ร้อยกรองอาจจะไม่ได้รายละเอียดเหมือนอธิบายด้วยร้อยแก้ว ได้ข้อมูลมากและน่าสนใจ

3.2 กลวิธีการดำเนินเรื่องและการผูกเรื่อง

- การตั้งชื่อเรื่อง เรื่องนี้ผู้แต่งใช้ชื่อตัวเอกของเรื่อง ซึ่งเป็นบุคคล สำคัญทางประวัติศาสตร์ เป็นการสร้างจุดสนใจให้ผู้อ่าน จดจำได้ง่าย

- การวางเค้าโครงของเรื่อง วางโครงเรื่องตามลำดับเหตุการณ์และเวลา โดยเริ่มเรื่องจากการกล่าวถึงชีวิตในปฐมวัย จนถึงบั้นปลายของชีวิต เช่น

เด็กเพชรหรือใจเพชร มีตำนานเล่ากันว่า ที่บ้านหนองหว้ามีเด็กเพชร (อายุประมาณ ราวเก้าถึงสิบขวบ) ชื่อเดิมไม่ทราบ กำพร้าบิดามารดา

และปิดเรื่องด้วยการกล่าวถึงที่มาของสิ่งที่เกิดขึ้นในปัจจุบันว่า อดีตของท่านเป็นอย่างไร เช่น เมื่อครั้งปฏิสังขรณ์ ที่วัดใหญ่นั้นได้เล่ากันว่า ท่านได้ปฏิสังขรณ์ที่วัดหนองหว้า ซึ่งเป็นวัดที่อยู่ในตำบลชาติภูมิของท่านด้วย สังเกตได้จากบานประตูที่สลักอยู่ที่วัดสุทัศน์ เลยทักว่าเอามาแต่วัดหนองหว้า ... ซึ่งคนทั้งหลายเข้าใจว่าเอามาแต่โน่น นี้ ก็ผิดหมด นี่ก็อ้างกล่าวขุดถึงเรื่องเด็กเพชร คือ สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช...
เท่านี้แล...

3.3 พุทธิกรรมตัวละคร

เรื่องสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ตัวละครเอกคือ สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ตัวละครย่อยคือ เด็กวัด ท่านสมภาร

- สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช เป็นเด็กที่อดอยากหิวโหย เช่น วันหนึ่งลงเล่นน้ำกับเด็กวัดที่วัดใหญ่ มีเปลือกแดงโมลอยนำมาเด็กเพชรก็คิดว่าค้ำลงไปได้ก็นำกินจนหมด แล้วไหลขึ้นมา เพื่อน ๆ จึงเรียกว่า เด็กกินเปลือกแดงโม มีความฉลาดหลักแหลม รู้จักสังเกตการณ์และจดจำ เป็นคนที่มีไหวพริบปัญญาเก่งด้วย สามารถอ่านปฐมก กา โดยที่ไม่มีการสอน มีความตั้งใจจริง มานะ หมั่นเพียร และที่สำคัญไม่ลืมถิ่นฐานของตัวเอง

- **สมภาร** เห็นความสำคัญด้านการศึกษา โดยให้การอนุเคราะห์เด็กแดงโม ให้เรียนหนังสือให้ที่อยู่อาศัย จนบวชเณร หัดเทศน์มหาชาติและเรียนอรรถบาลี ถ้ากล่าวแล้วท่านสมภารเป็นบุคคลน่ายกย่องอย่างยิ่ง

- **ท่านเจ้าเมือง** ครั้งแรกเป็นบุคคลใจแคบไม่เห็นความสำคัญผู้มีอายุน้อย จะเห็นได้จาก ไม่ยอมฟังสามเณรแดงโมเทศน์ แต่พอสามเณรแดงโมเริ่มทำนองธรรม-วัตรก็เกิดความเลื่อมใสรับเป็นโยมอุปัฏฐาก

- **เด็กวัด** ถึงจะเป็นเด็กวัด ผู้วิจารณ์ก็จะขอกล่าวเพื่อให้ผู้อ่านได้คิด ถ้าไม่มีเด็กวัดคงจะไม่มีเรื่องเด็กแดงโมเกิดขึ้น จะเห็นได้จาก เด็กวัดเป็นเพื่อนเล่น ชวนเด็กแดงโมมานอนในวัด ถ้าไม่มีเด็กวัดก็ไม่ทราบเหมือนกันว่า เด็กแดงโมจะไปอยู่ที่ใด

3.4 ฉาก

ใช้ฉากที่เป็นสถานที่จริง ไม่ใช่ฉากสมมุติ การดำเนินเรื่องสอดคล้องกับฉาก มีความสัมพันธ์กับเนื้อเรื่องตั้งแต่ต้นจนจบ และจะเปลี่ยนแปลงไปตามการเติบโตของท่านสมเด็จเจ้าแดงโม ทำให้ผู้อ่านอ่านแล้วมองเห็นภาพได้ง่ายขึ้น มีการบรรยายเป็นช่วง ๆ ดังนี้

- ช่วงแรกได้บรรยายความลำบากของเด็กเพชร ทำให้เรามองภาพความลำบากของเด็กเพชร จะเห็นได้จาก “เด็กเพชรได้อาศัยน้ำเกลือท้องไปวันหนึ่ง ๆ โดยอดทน”

- ทำให้เราคิดถึงมโนภาพในความฝัน “ที่ข้างเผือกแทงหอยพระไตรปิฎกล้มลงทั้งหมดหอยไตร” ถ้าเป็นความจริงคงเป็นไปได้เพราะหอยไตรสูง แต่นี่คือความฝันจึงทำให้เรามีจินตนาการมองนิกภาพออก

- ฉากการเรียนหนังสือ ฉากบรรยายความงามที่น่าเอาไปปฏิบัติตาม เช่น รูปหล่อสมเด็จพระเจ้าแดงโมนั่งพับเพียบประนมมือถือดอกบัวได้อย่างสวยงาม

- ยังมีฉากบรรยายความงามสิ่งต่าง ๆ ที่สมเด็จพระเจ้าแดงโมได้ไปปฏิบัติสังขรณ์ไว้ เช่น ประตู หน้าต่าง วัสดุทัศน ลายสลัก เครื่องไม้เหล็ก เนื้อไม้สลักซับซ้อนกันหลายชั้น ทำให้เราจินตนาการภาพออกว่าเป็นเช่นไร งดงามแค่ไหน

4. ศิลปะการใช้ถ้อยคำและสำนวนโวหาร

4.1 การใช้ถ้อยคำ ส่วนมากใช้คำง่าย ๆ แต่ก็มีบางคำที่เป็นศัพท์ เฉพาะทาง พระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นศัพท์พื้นฐานที่ง่ายต่อการเข้าใจ

ผู้แต่งเรียบเรียงการใช้ถ้อยคำ โดยใช้ภาษา และสำนวนบางคำที่ปัจจุบันนี้ไม่ค่อยนิยมใช้ เพื่อให้นักเรียนได้ลองใช้ความเปรียบเทียบ สำนวนแบบโบราณ เพื่อทำความเข้าใจเนื้อเรื่อง และเพื่อเป็นการอนุรักษ์การใช้ภาษาในสมัยก่อนในทางหนึ่ง

ตัวอย่าง สำนวนโบราณ เช่น

- พี่สาวคว่ำฟืนไล่ตี เลยวิงหนีเอาตัวรอด โดยใจเพชรฟัน
- ท่านปล่อยให้อยู่เล่นหัวพอดุ้น ๆ
- พนมมือแลเป็นฝักถั่วไปทั่วโรงธรรม
- เป็นเหตุให้ร่ำพิงในใจว่า ท่านบุญญวัตร บุคคลนี้ย่อมมีลักษณะหลาย

ประการก็จริง

- ท่านแก่เฒ่าชราอาพาธ อย่าให้มาประดักประเดิดเลย
- ลวดลายเขียน ลายสลักก็เป็นฝีมือบูรณจริง

4.2 การใช้โวหาร

ผู้แต่งใช้วิธีการเขียน แบบบรรยายโวหาร โดยได้เรียบเรียงชีวประวัติบุคคลสำคัญของไทยที่มีชื่อเสียงในสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลายได้อย่างละเอียด ลึกซึ้ง ใช้คำง่าย ๆ บรรยาย เช่น

“ครั้นถึงเทศกาลเข้าพรรษา เจ้าเมืองวางภูิกาก็ให้สมภารเทศน์ไตรมาส วันหนึ่งท่านอาพาธจึงจัดให้สามเณรแดงโมไปเทศนาแทน เจ้าเมืองทราบว่าเป็นสมภารอาพาธให้เณรมาแทนก็ไม่ผู้ศรัทธา”

4.3 การใช้บทเปรียบเทียบ

- บทเปรียบเทียบเกินจริง เช่น การเปรียบเทียบปากของสมเด็จพระเจ้าแดงโม แหลมเหมือนปากครุฑ

- ส่วนคนไทย สุภาพศัพทคำพังเพย เช่น เด็กเพชรหนีออกจากบ้าน จะเห็นได้จากที่ว่า “แล้วระหระหนเข้ามาเมืองเที่ยวสำมะเลเทเมา” ซึ่งแปลว่า ไปเรื่อย ๆ โดยไม่มีจุดหมายปลายทาง

- ส่วนวนเปรียบเทียบ เช่น เสียงสาธุพนมมือแลเป็นฝักถั่วไปทั้งโรงธรรม แปลว่า มากมายจนนับไม่ได้

5. ข้อคิดจากเรื่อง

1. เป็นคนต้องรู้จักกอดคน ดังตอนที่กล่าวไว้ว่า ถึงอย่างไรก็ดี เด็กเพชรก็หาแสดงความรักเกื้อหนุนต่อเพื่อน เด็ก ๆ ไม่ คงแสดงแต่ความอึดอึดแน่นแถมใส พุดจาถ้อยเล่นกันตามเคย ...

2. ต้องหมั่นฝึกหัดความรู้ มีความสนใจ เช่น สมภารเรียกให้มาอ่านเขียนหนังสือ ก็ได้ปฏิบัติตาม ด้วยความรักในการเรียนจนสามารถอ่าน ปฐม ก กา และพระมาลัยได้ ..

3. แม้จะได้คิดได้ดีแล้ว ก็ไม่ควรจะลืมนิยามแก่นิยามของตัวเอง สังเกตได้จากตอนที่ได้ลากลับมาบูรณะบ้านเกิดของท่านที่บ้านหนองหว้า ...

4. คนที่เคยยากจนมาก่อน มิได้เป็นอุปสรรคใหญ่ในการที่จะประสบความสำเร็จในอนาคตเลย

5. การรู้จักตอบแทนบุญคุณของบ้านเกิดเมืองนอน และต่อผู้มีพระคุณ เป็นสิ่งที่ควรกระทำ

6. ทักษะของผู้เขียน

ผู้เขียนได้เรียบเรียงประวัติของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช เพื่อให้ให้นักเรียนได้ทราบถึงชีวประวัติของท่านว่า กว่าจะประสบความสำเร็จในชีวิตได้นั้น อดีตพบกับอุปสรรคหรือ ความลำบากเพียงใดให้นักเรียนเห็นตัวอย่างของคนที่มีความขยันหมั่นเพียร ศึกษาหาความรู้ ควรนำไปเป็นแบบอย่างได้หรือไม่

7. ความรู้ หรือ คุณค่าของเรื่อง

7.1 ด้านภาษา

ผู้แต่งเลือกใช้คำที่เข้าใจง่าย เรียบเรียงอย่างเป็นลำดับเหตุการณ์ มีการใช้ภาษาโบราณ ซึ่งปัจจุบันไม่ค่อยนิยมใช้กัน ทำให้นักเรียนได้รู้และได้ลองใช้ความคิด เทียบเคียงถ้อยคำ สำนวนแบบโบราณกับปัจจุบัน เป็นการอนุรักษ์การใช้ภาษาอย่างหนึ่ง

7.2 ด้านค่านิยม

- คนสมัยก่อน เชื่อเรื่องการทำนายฝัน เช่น ถ้าฝันเห็นช้างเผือก จะพบสิ่งที่ดี มีคุณประโยชน์

- เจ้าเมืองสมัยก่อน ไม่ศรัทธาสามเณร ถือว่า อายุยังน้อย

- สมัยก่อนเดินทางโดยทางเรือ เช่น ลงเรือเข้ากรุงศรีอยุธยา

- สมัยก่อนนิยมสลักลายบานประตูโบสถ์ ศาลาการเปรียญ ตัวเสา เป็นลวดลายสวยงาม

- คนสมัยก่อนชอบฟังเทศน์ เข้าวัด เข้าวากัน

7.3 ด้านคติธรรม และจริยธรรม

- สอนให้รู้จักขวนขวายหาความรู้ใส่ตัว จะพบกับความเจริญรุ่งเรือง

- การรู้จักทดแทนบุญคุณ มีความกตัญญูกตเวที

- คนเราควรทำตัวให้เป็นคนดี มีชื่อเสียงในด้านดี

7.4 ด้านวิชาการต่าง ๆ

ในสมัยก่อน ใช้วัดเป็นโรงเรียนสอนหนังสือ มีการเรียนอ่านปฐมถา การอ่านพระมาลัย และการศึกษาเขียนตัวพยานุชณะ (ก ข ก กา) ทำให้ผู้อ่านรู้ว่าประเทศไทยมีพัฒนาการด้านการเรียนการสอน ต่างจากสมัยกรุงศรีอยุธยา เช่น ปัจจุบันมีโรงเรียนเป็นศูนย์กลาง เป็นต้น

7.5 ด้านศาสนา สังคม ประเพณีและวัฒนธรรม ในเรื่องมีความเชื่อที่บอกให้รู้ว่าคนยังเชื่อในความฝัน เช่น ตอนที่ท่านสมภารฝันว่า จะมีช้างเผือกมาทำลายพระไตรปิฎก เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีประเพณีในการฝากบุตรหลานให้เข้าเรียนที่วัดอีกด้วย นอกจากนี้ยังรู้วิธีการพนมมือไหว้พระที่ถูกต้องตามแบบแผน คือ

- ประกบฝ่ามือ นิ้วมือให้เรียบเสมอกัน
- ตั้งข้อมือเสมอนม ปลายมือซ้อนเข้าหาตัวหน้าหนึ่ง
- สอกลงไปข้างหลังเล็กน้อย

8. ข้อบกพร่องของเรื่อง

1. ผู้แต่งมีการนำภาษา หรือ ถ้อยคำที่ไม่ค่อยนิยมใช้ในปัจจุบัน อาจทำให้นักเรียนอ่านแล้วไม่เข้าใจ ต้องเสียเวลาในการค้นคว้า หากความหมาย หรือ คำเทียบเคียงก่อน จึงจะสามารถทำความเข้าใจเนื้อเรื่องได้ เช่น พี่สาวไล่ตี เลยวงหนีเอาตัวรอด โดยใช้เพชรพัน และระหระหนเข้ามาเมือง เทียวสำมะเลเทเมาเข้าหมู่ไปตามเหล่าฝูง เด็ก ๆ

2. การผูกเรื่องและวิธีการเขียน ใช้ศัพท์และสำนวนภาษาปะปน ทำให้เข้าใจความหมายหรือคำแปลได้ยาก เช่น ถ้าเราอยากรู้ความหมายของคำว่า สุบิน เราก็ต้องค้นหาพจนานุกรมเสียก่อน ทำให้เสียเวลา อาจจะทำให้นักเรียนไม่เข้าใจความหมายพอสมควร ฉะนั้น ก็จะเป็นหน้าที่ของครูว่าควรอธิบายให้เด็กได้รู้ความหมายของศัพท์อย่างไรและใช้อย่างไรจึงจะถูกต้อง

3. บางครั้งมีข้อคิดเห็นของผู้เขียนปนอยู่ด้วย ทำให้แยกไม่ออกว่าประโยคไหนเป็นเรื่องจริง ประโยคไหนเป็นข้อคิดเห็นของผู้เขียน

4. ใช้คำศัพท์มากเกินไปจะทำให้ผู้อ่าน อ่านไปเปิดพจนานุกรมไป ถึงจะแปลความหมายเข้าใจ เช่น “เทศน์ธรรมวัตร” ทำนองเทศน์ธรรมคา

5. เขียนกล่าวนามผู้ตอบไม่ชัดเจน จะเห็นได้จาก “ให้อ่านมาลัยก็อ่านได้ ท่านนึกประหลาดใจ จึงถามว่า เอ็งรู้มาจากไหน ก็เรียนท่านว่า รู้มาจากวัดนี้เอง” เราเลยไม่ทราบว่ามีใครตอบ เป็นเด็กวัดหรือเด็กเพชร.